

НАУКОВА СПАДЩИНА ГЕОГРАФІВ КРИЗЬ ПРИЗМУ ДІЯЛЬНІСНОГО ТА ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДІВ

*Логінова А.О.,**аспірантка відділу навчання географії та економіки**Інститут педагогіки НАПН України**м. Київ, Україна*

Сучасна школа на всіх своїх рівнях звертається до особистісно-орієнтованого навчання, як до однієї з можливих основ її перетворення. Раніше вчителі намагалися передати учневі необхідну суму знань, умінь і навичок, але нині перед ними стоїть нове завдання – із цієї суми знань, умінь і навичок підібрати для кожного учня посильні завдання, які постійно б забезпечували його розвиток як особистості, громадянина та патріота. Під час освітнього процесу і педагога, і учні ставляться до кожної людини як до самостійної цінності, а не як до засобу для досягнення своїх цілей (педагогіка партнерства). Таке навчання будується на принципах варіативності, різноманітності складу і форм навчального процесу, вибір яких повинен здійснюватися вчителем із врахуванням цілей розвитку кожної дитини. Зокрема: включати навчальний матеріал, що може забезпечувати виявлення змісту суб'єктного досвіду учня; виклад знань у навчальному підручнику бути направленим на структурування, інтегрування, узагальнення предметного змісту; активне стимулювання учня до самостійної освітньої діяльності; зміст і форми забезпечують учневі можливість до самоосвіти, самовираження у ході оволодіння географічними знаннями; контроль і оцінка не тільки результату, а й головним чином процесу учіння дитини. Особистісно-орієнтоване навчання має на меті перетворити учня на суб'єкт навчальної діяльності, забезпечити можливість навчання за індивідуальною освітньою траєкторією, створює умови для самовизначення реалізації особистості, опори повного врахування інтересів і цінностей окремої особистості і спільноти. Особистісно-орієнтоване навчання – це не просто врахування особливостей суб'єкта учіння, це інша методологія організації умов навчання, яка передбачає не «облік», а «включення» його власне особистісних

функцій або вимога його суб'єктивного досвіду. Ефективність особистісно-орієнтованого навчання залежить від успішного виявлення та індивідуально значущих позитивних задатків кожного учня на основі набутого ним досвіду до часу навчання ним в школі та досвіду сформованого у процесі навчання у загальноосвітньому навчальному закладі. Критеріями ж ефективної організації особистісно-орієнтованого навчання виступають параметри особистісного розвитку учня. Саме тому вчитель повинен мати високий рівень професіоналізму і спеціальної підготовки, без якої особистісно-орієнтоване навчання просто неможливо.

Таким чином, на перший план в сучасній освіті виходить формування внутрішнього світу учня, передача йому не лише знань, умінь та навичок, а й нового типу світогляду, основою якого є людяність. Шкільні курси географії дозволяють вчителю зосередитись на формуванні загальнолюдських цінностей, оскільки йдуть у супроводі основного географічного матеріалу з Державного стандарту та навчальних програм [1,2]. Найкраще навчатись на прикладі, і персоналії географічної науки є одним із найбільш достойних прикладів розуму, наполегливості, працелюбності та мужності людства. Адже кожне відкриття вченого — це роки важкої роботи, безсонні ночі, нерідко небезпечні умови праці, невизнаність або навіть переслідування. Самі творці науки часто є Особистостями (з великої літери) з цікавим життєвим шляхом і взірцевим творчим досвідом. Поєднання дефініцій «наукова спадщина»-«персоналія» змінюватиме у сучасного комп'ютеризованого покоління спотворене уявлення, що наукова інформація з'явилася в Google «з небес», і завжди там була [3]. В учнів слід формувати усвідомлення, що вони користуються досягненнями попередніх поколінь вчених і для подальшого розвитку суспільства наукова інформація в комп'ютері має поповнюватися надбаннями наступників. За умови використання їх наукової спадщини (у будь-якій формі) на уроках географії відбувається процес набуття школярами досвіду, морально-ціннісного ставлення до самого себе як особистості, до оточуючих, навколишнього світу, минулого та

майбутнього, осмислення значення наукового спадку для вітчизняної географічної науки.

Навчання через дію з метою формування ключових компетентностей учня, застосування теоретичних знань на практиці, формування здібностей до самоосвіти і командної роботи – все це є основою діяльнісного підходу в навчанні. Тобто дитина не отримує знання у готовому вигляді, а здобуває їх сама у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності. Наприклад, організація шкільного музею на честь наукової діяльності географа, як пошуково-дослідницька діяльність, може стати запорукою самостійного добування знань учнями. У першу чергу музей в освітньому закладі створюється з метою виховання, навчання і соціалізації учнів. Але нерідко такі музеї є організаційними центрами краєзнавчої та агітаційно-масової роботи серед населення. Вони тісно співпрацюють з громадськими організаціями, науковими установами та державними музеями, відіграють значну культурно-освітню і виховну роль [4].

Реалізація цілей і завдань проекту шкільного музею на честь видатного географа передбачає активну участь школярів у роботі музею, а, отже, вимагає розуміння технологій і методів, які активізують їх діяльність, зокрема:

- методу проектів;
- учнівського дослідження;
- ігрових технологій;
- освітніх подорожей і зустрічей;
- технології колективних творчих справ (КТС);
- технології проблемного навчання.

Основний феномен шкільного музею полягає в тому, що його освітньо-виховний вплив на дітей найбільш ефективно проявляється лише в процесі їх постійної безпосередньої участі у діяльності музею. Розмірковуючи про функції

шкільного краєзнавчого музею, один з найвизначніших краєзнавців Федір Шміт писав: «краєзнавчий музей – це в першу чергу музей навчальний, сюди неодмінно потрібно водити школярів, щоб для них ожили і стали зрозумілими сухі малюнки – схеми підручників з природознавства та історії» [5]. Окрім того, аналіз іноземного досвіду створення шкільного музею доводить правоту нашої гіпотези: музеї (не тільки шкільний) перестали виконувати роль «кунсткамери», в якій експонати знаходяться за склом. Навпаки, всіляко прагнуть зміцнити своє становище в сфері неформальної освіти. Завдяки цьому багато шкільних музеїв мають у своєму розпорядженні спеціальні приміщення для занять, добре оснащені лабораторії, дослідні центри, художні студії та дитячі галереї, парки і сади. Прагнучи знайти альтернативу традиційним формам музейної розповіді, вчителі все частіше спонукають дітей самостійно шукати відповіді на питання через огляд експозиції, встановлювати зв'язок між предметами і явищами, вирішувати проблему, давати оцінку. Зауважимо, що така педагогічна стратегія зовсім не повинна затінювати цінність самого експоната, а тільки сприяти вилученню необхідної інформації для вирішення поставленого проблемного питання.

Література:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти від 30 вересня 2020 року [Електронний ресурс]. Доступ: <https://mon.gov.ua/ua>
2. Концепція НУШ [Електронний ресурс]. Доступ: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Логінова А.О., Муніч Н.В. Наукова спадщина в змісті шкільної географічної освіти. Збірник матеріалів круглого столу «Історія – діалог – траєкторія розвитку», присвяченого 85 річчю відділу навчання географії та економіки Інституту педагогіки НАПН України. Київ : Педагогічна думка, 2019. 88-92 с.
4. Крачило М.П. Краєзнавство і туризм: навч.посібник / М. П. Крачило. Київ:Вища школа, 1994. 191с.

5. Ковпаненко Н. Шміт (Шмідт) Федір Іванович. Видатні діячі науки і культури Києва в історико-краєзнавчому русі України: Біографічний довідник. Київ: Інститут історії України, 2005. Ч. 2.